ACADEMICIANUL RADU GRIGOROVICI ŞI CERCETAREA ŞTIINŢIFICĂ DIN BUCOVINA DUPĂ 1989*

VASILE I. SCHIPOR

Motto: „Dar înainte de a ne despărţi se cade să mai aruncăm o privire în urmă asupra drumului pe care l-am parcurs, să ne punem singuri întrebări cu privire la eficienţa noastră [...] şi să profităm de noi învăţăminte ale propriului nostru trecut, pentru a le folosi în viitor"[1].

Der Akademiker Radu Grigorovici und die wissenschaftliche Forschung nach 1989

(Zusammenfassung)

Die Studie präsentiert den Beitrag des bekannten rumänischen, aus der Bukowina stammenden Physikers zur Wiedergeburt der wissenschaftlichen Tätigkeit in dieser Gegend dar, einen Beitrag, der mehr als ein Jahrzehnt (1992–2006) deckte. Die Gründung des Institutes in Radautz und einiger wissenschaftlichen Periodika („Analele Bucovinei", „Glasul Bucovinei"), seine aktive Teilnahme an dem wissenschaftlichen Leben in der Bukowina und an den internationalen Veranstaltungen über die Bukowina (Kongressen, Tagungen, Symposien, Sommerschulen), die reiche publizistische Tätigkeit (Veröffentlichungen in Periodika und Bänden), das paideische Modell, das er besonders für die jungen Forschergenerationen darstellte, bringen zur historiographischen Debatte des Jahres 2011 – Hundert Jahre seit seiner Geburt – neue Ideen und Vorschläge für die Bewertung der grenzenlosen Kulturerbe der Bukowina im dritten Jahrtausend.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: wissenschaftliche Fundamentalforschung, interdisziplinäre Forschung, neue Arbeitsinstrumente, Wiedergeburt der wissenschaftlichen Forschung in der Bukowina, internationale Zusammenarbeit, wissenschaftliche

* Comunicare susţinută în cadrul Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiţie şi modernitate", cea de a nouăsprezecea sesiune anuală de referate şi comunicări ştiinţifice a Institutului „Bucovina" al Academiei Române, închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuţi, 10–11 noiembrie 2011.

[1] *Cuvântare de încheiere a Căpitanului Ţării Eudoxiu cavaler de Hurmuzaki în şedinţa a XIV-a din 31 decembrie 1866*, în volumul *Discursurile lui Eudoxiu Hurmuzaki în Dieta Bucovinei. Din viaţa parlamentară a Bucovinei în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Ediţie bilingvă, cu stabilire de text, prefaţă, note şi comentarii de Ilie Luceac, Traducerea textului german de Catrinel Pleşu, Bucureşti, Institutul Cultural Român, 2007, p. 177.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Leistung, paideisches Modell, das Gebot der Liebe deinen Nächsten gegenüber, das Bild des Forschers im dritten Jahrtausend, institutionelle Stärkung, Modernisierung des historiographischen Diskurses.

În perioada 2 februarie 1990 – 1 februarie 1994, academicianul Radu Grigorovici este vicepreşedinte al Academiei Române[2]. În această calitate el îmbrăţişează şi sprijină o iniţiativă a Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, reactivată la începutul anului 1990, Societate care se preocupă de recuperarea vocaţiei sale tradiţionale, prin care se remarcase în provincie, în Ţară şi în exil, aproape neîntrerupt, ca „instituţie glorioasă" aflată în serviciul existenţei naţionale – cum afirmă profesorul Grigore Nandriş[3], la Paris, în 1962 – şi de asumarea unor obiective şi funcţii noi, impuse de realităţile generate de căderea Cortinei de Fier în Europa. Iniţiativa Societăţii pentru Cultură vizează înfiinţarea Centrului de Studii „Bucovina". Această idee generoasă şi temerară, încolţită târziu în România, susţinută şi de către academicianul Vladimir Trebici, este îmbrăţişată de preşedintele Academiei Române – Filiala Iaşi, acad. Cristofor I. Simionescu şi aprobată de Prezidiul Academiei Române, forul ştiinţific şi cultural suprem al ţării sub cupola căruia, de-a lungul timpului, s-au afirmat creator şi numeroase personalităţi ale Bucovinei istorice[4].

Înfiinţat la 6 septembrie 1992, Centrul de Studii „Bucovina" este legalizat prin două hotărâri de guvern în decembrie 1993 şi funcţionează în cadrul Filialei Iaşi a Academiei Române sub denumirea de Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei. Potrivit documentelor de înfiinţare, rostul acestei unităţi academice este „de a umple un gol foarte mare, de o generaţie şi ceva" în istoriografia contemporană, fiind, potrivit credinţei exprimate de academicianul Radu Grigorovici, „mica sămânţă ce va germina spre a deveni o pavăză pentru Bucovina". Potrivit voinţei ctitorilor, această unitate academică de cercetare fundamentală este chemată „să adune toate forţele din zonă, să determine un dialog cu istoricii de la Cernăuţi şi Augsburg", să promoveze valorile culturii şi civilizaţiei din Bucovina, respectând adevărul prin cercetări fundamentale, concepute într-o viziune nouă, modernă şi bucurându-se de sprijinul Filialei Iaşi a

[2] Vezi Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866–2003. Dicţionar*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, cu un *Cuvânt-înainte* de academician Eugen Simion, preşedintele Academiei Române, Bucureşti, Editura Enciclopedică – Editura Academiei Române, 2003, p. 360.

[3] Grigore Nandriş, *La Culture au service de l'existence nationale. Le Centenaire d'une glorieuse institution roumaine: „La Société pour la culture et pour la littérature de Bucovine"*, în „La Nation Roumaine", Paris, noiembrie 1962 – ianuarie 1963, p. 3.

[4] Confer Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică, elita bucovinenilor şi Academia Română*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XII, nr. 1 (24) [ianuarie–iunie] 2005, p. 33–49. Republicat în volumul Vasile I. Schipor, *Bucovina istorică. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (23), 2007, p. 11–44.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Academiei Române, al institutelor de cercetare ieşene care se consideră „mobilizate în serviciul acestei cauze"[5].

În conformitate cu documentele de fondare, Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei funcţionează în subordinea Academiei Române ca unitate de cercetare fundamentală, având ca obiect de activitate „elaborarea studiilor româneşti contemporane, de interes naţional, asupra istoriei şi culturii Bucovinei". Documente ulterioare, elaborate pentru a sensibiliza administraţia judeţului Suceava şi municipalitatea Rădăuţi în vederea atribuirii unui sediu corespunzător instituţiei, la nivel academic, fac precizări importante privind rolul Centrului de la Rădăuţi. Astfel, în *Memoriul Biroului Filialei Iaşi a Academiei Române*, nr. 172 din 5 aprilie 1994, adresat instituţiilor ce reprezintă Guvernul României şi interesele statului român în judeţul Suceava, acad. Cristofor I. Simionescu precizează că „răspunderea care revine Academiei Române în a dinamiza activitatea cultural-ştiinţifică în această zonă a ţării implică funcţionarea unei case de creaţie şi organizarea unor manifestări cu participare internaţională, ca şi prezenţa cvasipermanentă a unor savanţi români şi străini la Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei şi, respectiv, acţiuni de cercetare concertată a unităţilor din teritoriu".

Conducerea Filialei Iaşi a Academiei Române are meritul de a configura, pe parcursul mai multor ani, o politică a cercetării ştiinţifice în acest domeniu, într-o viziune pragmatică şi la un nivel surprinzător pentru mentalitatea provinciei, care nu se acomodează însă cu exigenţele proiectului şi ratează oportunitatea. Complexul Academic „Bucovina", definit, la începutul deceniului zece din veacul trecut, şi realizat parţial prin demersuri constante şi pline de energie, cuprinde în arhitectura sa de acum şi alte unităţi indispensabile unei întreprinderi de anvergură, toate situate într-o zonă dinamică, oferind oportunităţi şi perspective aducătoare de

[5] Referinţele la acest eveniment de seamă din istoria recentă a Bucovinei sunt bogate. Dintre acestea, vezi, mai ales: D. Vatamaniuc, *Centrul de Studii „Bucovina"*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul I. nr. 1, 1994, p. 321–232; Vasile I. Schipor, *Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei al Academiei Române*, în „Scriptum", buletin trimestrial de informare al Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera", Suceava, anul V, nr. 3, 1998, p. 1–13; Vasile I. Schipor, *Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei. Zece ani de activitate*, în „Septentrion", Rădăuţi, anul XIV, nr. 19–20, 2002, p. 14–15. Vezi şi Vasile I. Schipor, *Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei al Academiei Române – Filiala Iaşi. 10 ani de activitate pentru promovarea valorilor culturii şi civilizaţiei naţionale*, în „7 zile bucovinene", Rădăuţi, anul III, nr. 110, 28 noiembrie – 4 decembrie 2002, p. 6 şi nr. 111, 5–11 decembrie 2002, p. 6; Dimitrie Vatamaniuc, *Centrul de Studii „Bucovina". 10 ani de activitate*, interviu, „Mesager Bucovinean", Bucureşti, anul I, nr. 1, ianuarie–martie, 2003, p. 4; Vasile I. Schipor, *Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei. Destinul unui proiect ştiinţific*, în „Analele Bucovinei", Bucureşti, anul X, nr. 2 (21) [iulie–decembrie] 2003, p. 365–380 (retipărit în „Codrul Cosminului", serie nouă, Analele ştiinţifice ale Universităţii „Ştefan cel Mare" Suceava, Seria Istorie, nr. 10 (20), Suceava, Fundaţia Culturală a Bucovinei, 2004, p. 241–252); D. Vatamaniuc, *Centru de Studii „Bucovina"*, în volumul *Bucovina între Occident şi Orient. Studii şi documente*, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (20), 2006, p. 19–72; Vasile I. Schipor, *Centrul de Studii „Bucovina"*, în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*, p. 49–154.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

profit în beneficiul activității de cercetare științifică[6]. Asigurarea funcționalității acestor unități și concertarea activității lor sunt gândite pentru „ridicarea nivelului competitivității științifice în această zonă de interes național"[7].

La 31 ianuarie 2007, Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei devine Institutul „Bucovina" al Academiei Române, având personalitate juridică și *de facto*[8].

De-a lungul unui întreg deceniu, academicianul Radu Grigorovici participă activ la viața științifică a provinciei. În perioada 1993–1999, academicianul Radu Grigorovici participă la sesiunile anuale organizate de Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei, susținând șapte comunicări; – *Studiu critic al recensământului austriac cu privire la populația Bucovinei* (I), comunicare susținută în plenul sesiunii cu tema „Bucovina. Concept geopolitic, istoric și semnificații", Rădăuți, 9–10 octombrie 1993; – *Recensămintele populației din Bucovina de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, comunicare în plenul sesiunii cu tema „Aspecte ale culturii române din Bucovina, 1775–1918", Rădăuți, 15–16 octombrie 1994; – *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire*

[6] Complexul Academic „Bucovina" cuprindea: – Casa de Creație de la Gălănești cu o capacitate de 24 de locuri de cazare, masă și spații diverse, însumând 7 164 m^2, necesare pentru organizarea unor manifestări științifice, într-un decor atractiv și o zonă cu un bogat potențial turistic, conservând o spiritualitate românească străveche; – Ateneul „Mihai Eminescu" din Gălănești, cu diverse dotări pe o suprafață de 5 518 m^2, oferind, în timp, posibilitatea de a deveni multifuncțional (depozit de carte academică, sală de conferințe, spații de expunere pentru diverse muzee și cazare, tipografie). Vezi Mircea Irimescu, *Complexul Academic „Bucovina"*, în „Analele Bucovinei", Rădăuți–București, anul I, nr. 2, [iulie–decembrie] 1994, p. 531.

[7] În acest sens se realizează și *Acordul între Academia Română – Filiala Iași și Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava privind colaborarea în domeniile culturii, învățământului și cercetării științifice*, din 15 februarie 1997. Acesta stipulează: – folosirea în comun și intensivă a Ateneului „Mihai Eminescu" și a Casei de Creație; – realizarea programelor, a studiilor și a altor activități comune în diverse domenii ale învățământului și cercetării; – informarea reciprocă asupra manifestărilor cu caracter științific, a simpozioanelor și a altor acțiuni științifice, precum și sprijinirea participării oamenilor de știință ai ambelor părți la acestea; – schimburi de publicații, de rezultate ale cercetării științifice și de documentare științifică; – conservarea și valorificarea fondului de carte existent (circa 300 000 unități de bibliotecă); – amenajarea de laboratoare pentru restaurări și colecții; – schimburi de cercetători și specialiști pentru realizarea programului comun de învățământ și cercetare; – organizarea de expoziții și manifestări științifice, cursuri de vară, cursuri de scurtă durată, conferințe publice cu intelectualitatea din zona bucovineană; – organizarea unor manifestări cu participare internațională; – obținerea unui sprijin direct din partea Academiei Române, Ministerului Educației Naționale și instituțiilor specializate de învățământ și cercetare prin convenirea unor documente juridice în acest sens; – promovarea unor colaborări active în vederea integrării învățământului cu cercetarea și în vederea sprijinirii tineretului studios pentru efectuarea aplicațiilor practice și cercetării științifice. Arhiva Centrului de Studii „Bucovina". *Fond Corespondență.*

[8] Complementar, pentru destinul altui „proiect științific de anvergură" din viața acestei instituții academice, vezi articolul semnat de către academicianul Eugen Simion, *Institutul „Bucovina". Eșecul unui proiect de anvergură*, în „Ziua", București, anul XIII, 9 iunie 2007, p. 6. Pentru utilizatorii interesați, textul integral, postat și pe Internet la adresa www.9am.ro/.../institutul-bucovina-esecul-unui-proiect-de-anvergura

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

la populaţia Bucovinei. Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galiţieni spre România între 1880 şi 1900, comunicare în plenul sesiunii anuale a Centrului de Studii „Bucovina", cu tema „Viaţa culturală din Bucovina, 1918–1940", Rădăuţi, 7 octombrie 1995; – *Trei lumi paralele*, comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Valori ale civilizaţiei româneşti în perioada interbelică", Rădăuţi, 12–13 octombrie 1996; – *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Istorie şi valori" (I), Rădăuţi, 10–11 octombrie 1997; – *„Descrierea districtului bucovinean (1775)" de Generalul Gabriel Splény von Mihaldy*, comunicare susţinută în plenul sesiunii cu tema „Istorie şi valori" (II), Rădăuţi, 11 octombrie 1998; – *Ion Budai-Deleanu despre Bucovina*, comunicare prezentată în plenul sesiunii cu tema „Generaţia Revoluţiei Române de la 1848 şi spiritul revoluţionar din Bucovina", Rădăuţi, 8 octombrie 1999.

În cadrul celor două mari reuniuni ştiinţifice internaţionale tripartite de la Rădăuţi, academicianul Radu Grigorovici prezintă comunicările: – *Comentarii la „Descrierea Bucovinei" a Generalului Gabriel Splény*, comunicare în cadrul Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale „Bucovina, 1775–1862. Aspecte politice, sociale, culturale, economice şi demografice", Rădăuţi, 31 mai – 3 iunie, Bucureşti, 5 iunie 1996; – *Viitorul unei iluzii*, comunicare susţinută în prima zi a lucrărilor Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale cu tema „Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?", Rădăuţi, 20–22 septembrie 2000.

La lucrările conferinţei ştiinţifice din 1996, academicianul Radu Grigorovici este adevăratul „cap limpede" al organizatorilor, contribuind la prestigiul manifestării şi colaborând la redactarea *Declaraţiei oficiale* a participanţilor de la cele trei instituţii ştiinţifice, declaraţie ce cuprinde observaţii judicioase şi recomandări pentru colaborarea internaţională, menite a „mări eficienţa conferinţelor" şi „a îmbunătăţi relaţiile" dintre cele trei ţări reprezentate: Germania, România şi Ucraina[9], pe care o citeşte în plenul reuniunii.

Tot la Rădăuţi, academicianul Radu Grigorovici susţine comunicările: – *Răsfoind un vechi dicţionar geografic al Bucovinei*, la sesiunea de comunicări

[9] Documentul surprinde un moment important din activitatea de renaştere a cercetării ştiinţifice în Bucovina şi de aceea îl reproducem integral în *Anexa 2*. Pentru importanţa şi rostul său în configurarea şi devenirea parteneriatului ştiinţific tripartit din ultimele două decenii, complementar, reproducem în *Anexa 1* şi un alt document de epocă, *Comunicatul comun* al participanţilor la conferinţa internaţională de la Cernăuţi din perioada 30 septembrie – 4 octombrie 1993. Documentul, la care multă vreme nu se referă nimeni în Bucovina, este publicat de Vasile I. Schipor, secretarul ştiinţific al Centrului pentru Studierea Problemelor Bucovinei al Academiei Române, în „Analele Bucovinei", anul X, nr. 2 (21) [iulie–decembrie] 2003, p. 373, şi în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*, 2007, p. 64–65.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

organizată de Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, 18–20 iunie 1993; – *Modelul Bucovinei*, în cadrul Colocviului Internaţional „Bucovina – o microuniune europeană avant la lettre" (31 mai 1996)[10].

La Suceava, academicianul Radu Grigorovici participă la câteva reuniuni ştiinţifice, susţinând comunicările: – *Politica austriacă faţă de Bucovina şi rezultatele ei adeseori neaşteptate*, în cadrul Sesiunii omagiale „75 de ani de la unirea Bucovinei cu România", 26–28 noiembrie 1993; – *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, în cadrul Simpozionului „Dimitrie Onciul, istoric şi arhivist (1856–1923)", desfăşurat la Universitatea „Ştefan cel Mare", 20–21 martie 1993. Tot la Suceava, academicianul Radu Grigorovici participă şi la alte câteva manifestări. În cadrul Simpozionului „Cartea şi biblioteca în istoria Bucovinei", organizat de Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", la împlinirea a 75 de ani de la înfiinţare, 16 octombrie 1998, face parte din prezidiul lucrărilor şi susţine o intervenţie. În 1999, la manifestarea găzduită de Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", susţine „o emoţionantă evocare" a tatălui său, Gheorghe Grigorovici (1871–1950), reprezentant de seamă al social-democraţiei din Bucovina, aşa cum reiese din interviul acordat, cu această ocazie, lui Constantin Severin şi publicat în presa locală[11].

La Cernăuţi, academicianul Radu Grigorovici participă la câteva manifestări ştiinţifice, prezentând comunicări: Simpozionul „Autohtonie şi diasporă bucovineană", 21–22 noiembrie 1991; – *De la K. und K. Staatsgymnasium din Cernăuţi (1808–1918) la Liceul „Aron Pumnul" (1918–1944)*, în cadrul Celei de a V-a sesiuni de comunicări a Institutului „Bukowina" din Augsburg cu tema „Bewusstseinwandel in der Bukowina" [„Schimbarea mentalităţii în Bucovina"], organizat în colaborare cu Centrul Bucovinean de Cercetări Ştiinţifice de pe lângă Universitatea din Cernăuţi, în perioada 30 septembrie – 5 octombrie 1993 (în

[10] Academicianul Radu Grigorovici participă şi la alte manifestări ştiinţifice organizate de Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina. În arhiva Societăţii, am consultat, la începutul anului 2006, mai multe dosare ce se referă la Cursurile de vară ale Universităţii Populare „Ion I. Nistor", pentru a lămuri, pe bază de documente, contribuţiile academicianului Radu Grigorovici. Pentru ediţiile I (1990), a III-a (1992), a IV-a (1993), a V-a (1994), a VI-a (1995), a VIII-a (1997) nu există nici un document privind tematica programului. Pentru ediţiile a II-a (1991), a IX-a (1998) şi a X-a (1999) am găsit doar câteva declaraţii de intenţie privind organizarea şi consemnate doar secţiunile manifestării. Aici am găsit doar de două ori menţionat numele academicianului Radu Grigorovici, dar nu şi prelegerea susţinută. În programul ediţiei a X-a, la secţiunea „Istorie şi actualitate", miercuri, 8 septembrie 1999, este menţionat numele academicianului Radu Grigorovici, cu precizarea „subiect rezervat". Nici în darea de seamă asupra ediţiei a XI-a, 22–28 mai 2000, nu se fac referiri la toate prelegerile şi la toţi conferenţiarii. Materialele din presă privind Cursurile de vară ale Universităţii, generoase în cele mai bune intenţii de organizare, nu ne ajută însă în nici un fel în cadrul temei noastre. Toate sunt redactate *ante factum*, cronicile *post factum*, în tradiţia acribiei nemţeşti de odinioară, lipsind, din păcate.

[11] Radu Grigorovici – Constantin Severin, *„Nu poţi să dovedeşti că idealiştii şi oamenii religioşi nu au dreptate"*, interviu, în „Monitorul de Suceava", anul V, nr. 35, 12 februarie 1999. Din păcate, nu găsim şi programul manifestării, pentru a completa informaţia de fişier.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

colaborare cu acad. Vladimir Trebici); – *Fizica la Universitatea din Cernăuţi (1875–1940)*, Conferinţă internaţională, aniversară, organizată de Universitatea din Cernăuţi la împlinirea a 120 de ani de la înfiinţarea sa, 5–7 octombrie 1995.

La Bucureşti, academicianul Radu Grigorovici participă la manifestări închinate Bucovinei, susţinând comunicările: – *Aniversarea a 74 de ani de la unirea Bucovinei*, la manifestarea organizată la Cercul Militar Naţional, 28 noiembrie 1992; – *Relaţii culturale germano-române în Bucovina*, conferinţă, în cadrul Simpozionului „Limbă–Putere–Politică", organizat de Fundaţia „Friedrich Ebert" la Institutul „Goethe", 21 februarie 1996.

În Germania, în cadrul manifestării organizate de Bukowina-Institut, cu tema „Wirklichkeit und Idee Mitteleuropa, 1945–1995. Krieg, Vertreibungen, Integration, Rückkehr nach Europa" [„Realitate şi idee – Europa Centrală: 1945–1995. Război, izgonire, integrare, reîntoarcere către Europa"], Augsburg, 15–19 mai 1995, academicianul Radu Grigorovici susţine comunicarea *Die Verminderung der deutschen Bevölkerung Rumäniens als Folgerscheinung des Zweiten Weltkrieges* [*Micşorarea populaţiei germane din România ca urmare a celui de al Doilea Război Mondial*]. Tot în Germania, academicianul Radu Grigorovici susţine prelegerea *Istoria şi cultura germanilor bucovineni. Bucovina – exemplu european de convieţuire interetnică*, la Seminarul cu tema „Besiedlung und Deutsche in Südosteuropa" [„Germanii şi colonizarea lor în Europa de Sud-Est"], susţinut de Organizaţia de Femei a Uniunii Expulzaţilor, Bonn, 28–30 octombrie 1996.

Manifestările ştiinţifice la care participă academicianul Radu Grigorovici, împreună cu alte personalităţi ale vieţii academice din România: acad. Vladimir Trebici, acad. Gheorghe Platon, acad. Ştefan Ştefănescu, acad. Cornelia Bodea, acad. Liviu Ionesi, acad. Răzvan Theodorescu, acad. Constantin Toma, Grigore C. Bostan, Alexandrina Cernov, Dimitrie Vatamaniuc, membrii de onoare ai Academiei Române, profesorii universitari Pavel Ţugui, Mihai Iacobescu, Maria Platon, Ion Popescu-Sireteanu, Mircea A. Diaconu, Florin Bucescu, Ion Iordache, cercetătorii Radu Economu, George Muntean, Mircea Grigoroviţă, Mircea Pahomi, Mihai-Ştefan Ceauşu, Liviu Papuc, Emil Satco, dar şi mulţi alţii, ilustrează procesul continuu de „ridicare a nivelului competitivităţii ştiinţifice în această zonă de interes naţional", fructificând bogat, aşa după cum o dovedeşte, în toţi aceşti ani, activitatea editorială din Bucovina şi din alte centre academice.

Cele mai multe dintre comunicările academicianului Radu Grigorovici, susţinute la diverse manifestări ştiinţifice organizate în Bucovina se publică în periodicele de aici, având rostul lor de netăgăduit în renaşterea activităţii de cercetare fundamentală şi în diseminarea rezultatelor acesteia, în lumea ştiinţifică şi în viaţa publică din Bucovina deopotrivă. Astfel, „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei", îi publică studiul *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, în tomul XX, Iaşi–Rădăuţi, Casa Editorială „Glasul Bucovinei", 1993, p. 343–347.

„Analele Bucovinei", periodicul ştiinţific al Centrului pentru Studierea Problemelor Bucovinei, fondat în 1994, îi publică cele mai multe dintre

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

comunicări: *Bucovina, fereastră către Vest a Moldovei*, în anul I, nr. 1, 1994, p. 7–13; *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei. I. Manipularea ulterioară a datelor*, în anul I, nr. 2, 1994, p. 351–357; *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei. II. Ştiinţa de carte*, în anul I, 1994, nr. 2, 359–367; *Die österreichische Politik gegenüber der Bukowina und ihre oft unerwarteten Folgen*, în anul II, nr. 1, 1995, p. 5–13; *Studiu critic al recensământului austriac din 1880 cu privire la populaţia Bucovinei. III. Bucovina, teritoriu de trecere a evreilor galiţieni spre România între 1880 şi 1900*, în anul II, nr. 2, 1995, p. 339–355; *Trei lumi paralele*, în anul III, nr. 1, 1996, p. 83–109; *Memoriul lui Vasile Balş, „Descrierea Bucovinei" din 1780*, în anul III, nr. 2, 1996, p. 215–235; *Das Modell Bukowina*, în anul III, nr. 2, 1996, p. 261–280; *Modelul Bucovinei*, în anul III, nr. 2, 1996, p. 281–298; anul IV, nr. 3, 1997, p. 801–816; *Dimitrie Onciul şi determinismul istoric*, în anul IV, nr. 1, 1997, p. 73–80; *„Descrierea districtului bucovinean (1775)" de generalul Gabriel Splény von Mihaldy*, în anul IV, nr. 2, 1997, p. 447–450; *Comentariu la „Descrierea Bucovinei" a generalului Splény*, în anul IV, nr. 3, 1997, p. 549–556; *Studiu comparativ al recensământurilor populaţiei Bucovinei din anii 1772, 1774 şi 1775* (I), în anul V, nr. 2, 1998, p. 293–312; *Studiu comparativ al recensământurilor populaţiei Bucovinei din anii 1772, 1774 şi 1775* (II), în anul VI, nr. 1, 1999, p. 47–82; *Un studiu despre francmasoneria din România*, în anul VI, nr. 2, 1999, p. 463–466; *Ein wichtiger Protokoll zur Einrichtung des Buccowiner Districts. Wien, April 1780*, în anul X, nr. 1, 2003, p. 247–294; *Un protocol important referitor la reglemetarea Districtului bucovinean. Viena, aprilie 1780*, în anul X, nr. 1, 2003, p. 295–336.

„Glasul Bucovinei", revistă trimestrială de istorie şi cultură, periodic fondat la Cernăuţi, în 1994, publică mai multe studii, articole şi interviuri: *Şcoala de Fizică de la Cernăuţi (1918–1944)*, în anul II, nr. 1 (5), 1995, p. 56–63; *Comentariu la „Descrierea Bucovinei" a generalului Gabriel Splény*, în anul IV, nr. 1, 1997, (13), p. 3–10; *In memoriam. Vladimir Trebici*, în anul VI, nr. 2 (22), 1999, p. 3–6; *Viitorul unei iluzii*, în anul VII, nr. 3 (27), 2000, p. 15–22; *Dialoguri cu bucovinenii. Acad. Radu Grigorovici*, interviu realizat de acad. Alexandrina Cernov, în anul III, nr. 2 (10), 1996, p. 3–9; *Gânduri despre adevărul vieţii şi adevărul ştiinţei*, interviu realizat de Marin Aiftincă, în anul VIII, nr. 4 (32), 2001, p. 24–38.

„«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", publică un cuvânt ocazional şi două articole: *Cuvântul rostit de Radu Grigorovici, vicepreşedinte al Academiei Române în 28 noiembrie 1992, la aniversarea a 74 de ani de la unirea Bucovinei la Cercul Militar Naţional*, în anul II, nr. 6–7, 1992–1993, p. 1, 4; *Politica austriacă şi rezultatele ei adeseori neaşteptate*, în anul III, nr. 10–11, 1995, p. 1, 2; *Bucovina în mileniul al treilea*, în anul VI, nr. 16–17, 2001, p. 1–2.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Presa cotidiană manifestă interes pentru activitatea academicianului Radu Grigorovici şi a familiei sale din Bucovina, publicând interviuri şi un mesaj ocazional: „*Nu poţi să dovedeşti că idealiştii şi oamenii religioşi nu au dreptate*", interviu realizat de Constantin Severin, în „Monitorul de Suceava", anul V, nr. 35, 12 februarie 1999; *Emil Grigorovitza. 85 de ani de la moarte*, interviu realizat de Dumitru Teodorescu, în „Crai nou", Suceava, anul XII, nr. 2828, 31 ianuarie 2001, p. 1, 5; nr. 2829, 1 februarie 2001, p. 5; nr. 2830, 2 februarie 2001, p. 5; nr. 2832, 6 februarie 2001, p. 5; nr. 2833, 7 februarie 2001, p. 5; nr. 2834, 8 februarie 2001, p. 5; *Dragi prieteni*, mesajul adresat participanţilor la Congresul Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina din 7–8 septembrie 2001, publicat în cadrul documentarului *Destine şi valori bucovinene*, realizat de Vasile I. Schipor, în „7 zile bucovinene", Rădăuţi, anul II, nr. 52, 2001, p. 6.

În Germania, „Kaindl-Archiv". Revista Institutului „Bukowina" pentru schimbul cultural între popoarele Europei Centrale şi de Est publică studiul academicianului Radu Grigorovici *Die Zukunft einer Illusion. Viitorul unei iluzii*, în caietul 49–50, serie nouă 40–41, ianuarie–iunie 2002, p. 3–10.

Rezultate cercetării ştiinţifice consacrate problemelor Bucovinei sale natale sunt diseminate nu doar în cadrul manifestărilor din viaţa ştiinţifică internă şi internaţională (congrese, conferinţe, simpozioane, şcoli de vară) şi prin publicare în periodice, ci şi prin tipărirea lor în volume, realizate în ediţii critice, în limbile română şi germană. Cel dintâi, *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice şi demografice*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (2), 1998, 464 p., apare în cadrul programului naţional prioritar de elaborare şi publicare a unor lucrări ştiinţifice fundamentale, program patronat de Academia Română. Cel de al doilea volum este Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion", Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (7), 2002, 136 p. + 15 planşe cu reproduceri după ilustraţii de epocă, care se tipăreşte cu sprijinul financiar al Societăţii pentru Cultură.

Motivarea întreprinderii sale ştiinţifice din această perioadă (1992–2002) este programatică şi totodată stimulatoare pentru cercetarea ştiinţifică de astăzi consacrată cunoaşterii culturii şi civilizaţiei din acest străvechi câmp cultural al umanităţii: „Am găsit în examinarea critică a trecutului Bucovinei şi în întâlnirile frecvente cu frumuseţile şi oamenii ei o satisfacţie în care se sintetizează cele două laturi, cea raţională şi cea emotivă ale omului ce sunt, care mă subjugă complet. Gândul că această contribuţie la cunoaşterea adevărului despre trecutul Bucovinei

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

ar putea ajuta câtuşi de puţin la supravieţuirea virtuţilor acestei regiuni, născute din valurile Istoriei, mă face să sper că nu irosesc anii care mi-au fost dăruiţi"[12].

O lucrare aparte în opera ştiinţifică a academicianului Radu Grigorovici este *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (19), 2006, 492 p. + două hărţi demografice hors-texte, lucrare ce reuneşte contribuţiile sale de peste un deceniu în domeniul istoriei Bucovinei, prin care autorul pune la îndemâna celor interesaţi de istoria Bucovinei un instrument de lucru şi, totodată, un model de cercetare ştiinţifică multidisciplinară şi „un exemplu de creativitate la o vârstă înaintată"[13].

[12] *Dialoguri cu bucovinenii*, interviu realizat de dr. Alexandrina Cernov, publicat în „Glasul Bucovinei", revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul III, nr. 2 (10), aprilie–iunie 1996, p. 9. Reprodus pe coperta a IV-a a cărţii lui Balthasar Hacquet, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpaţii Dacici (1788–1789)*, Ediţie bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfeţe, note şi comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefaţă de D. Vatamaniuc, Rădăuţi, Editura „Septentrion", Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (7), 2002. Interviul este republicat, ulterior, în volumul *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Volum îngrijit de Rodica Marchidan şi Rodica Iaţencu, Indice de nume: Rodica Iaţencu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (19), 2006, p. 33–39.

[13] Dintre puţinele opinii exprimate în Bucovina la apariţia cărţii, cea a profesorului universitar Mihai Iacobescu ar trebui reţinută. Un fragment de aici, mai mult decât altele, este sugestiv: „Ne aflăm, neîndoielnic, în faţa unui eveniment unic. Un om de ştiinţă, un mare fizician, ne oferă un voluminos tom de istorie, gândit şi elaborat cu o trudă candidă de albină, cu o râvnă şi perseverenţă benedictină, iscusit şlefuit, încordat şi îndelungat ca pe un imn al vieţii întregi, închinat provinciei sale natale, Bucovina.

Rareori ni s-a dat să avem în mână, deschisă deopotrivă spre ochii minţii şi ai sufletului, o astfel de carte de istorie, în care noutatea, ingeniozitatea observaţiilor, multitudinea unghiurilor de vedere ale analizei şi soliditatea, claritatea şi obiectivitatea judecăţilor să se îmbine atât de armonios cu eleganţa şi puritatea frazei, cu vibraţiile calde ale inimii.

Cartea este, totodată, o invitaţie la meditaţie: un patriarh al bucovinenilor – născut, format şi afirmat ca om de ştiinţă în capitala provinciei, pe când Bucovina era întreagă şi netăgăduit românească – ne probează, ne demonstrează că cercetarea şi tratarea istoriei nu este privilegiul exclusiv şi decisiv al istoricilor. Ba, dimpotrivă: cei care ar citi o astfel de carte, opera unui mare fizician, ar roşi în adâncurile fiinţei lor, recunoscând că ar trebui să-l ascultăm şi să învăţăm de la omul de ştiinţă precizia, exactitatea exprimării, arta observaţiei nelimitate, noi perspective ale analizei şi evaluării, ca şi ale confruntării documentului istoric cu viaţa trăită nemijlocit, curajul de-a spune adevărul, fără a proiecta în trecut dorinţele noastre actuale sau viitoare.

Câţi dintre oamenii de ştiinţă frământaţi, întristaţi de soarta vitregă a locului lor natal, în special, ori a patriei, în general, lasă, ca pe un testament sacru, un astfel de tom de istorie, chintesenţă a sincerităţii, onestităţii şi responsabilităţii pentru semeni şi urmaşi?"[13]. Vezi Mihai Iacobescu, *Acad. Radu Grigorovici şi romanul său de dragoste pentru Bucovina* (II), în „Crai nou", Suceava, serie nouă, anul XVIII, nr. 4 478, 6 iulie 2007. p. 5. Cu titlul *Bucovina în dezbaterea lumii contemporane*, recenzia se publică şi în „«Codrul Cosminului». Analele ştiinţifice de istorie [ale Universităţii «Ştefan cel Mare»]", serie nouă, nr. 13 (23), 2007, Suceava, Fundaţia Culturală a Bucovinei, 2007, p. 293–297.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Lucrarea *Bucovina între milenii*, elaborată meticulos şi organizată în spirit german, cu irizări de diamant, ne apropie de intimitatea unui adevărat „roman de dragoste pentru Bucovina": „Odată ce ţii cartea în mână, – scrie academicianul Radu Grigorovici – înseamnă că ştii câte ceva despre Bucovina. Nu vreau să insist asupra istoriei ei. Textul întregii cărţi este edificator în acest sens. Ca autor al cărţii, aş caracteriza-o ca un roman de dragoste pentru Bucovina, ţara mea de obârşie. Împrejurările în care au reînceput obsesiile mele pentru acest colţ de ţară care se cheamă Bucovina se regăsesc în introducerea la capitolul I. Ele au eliminat multe alte preocupări, inclusiv cele profesionale.

[...] Bucovina istorică şi-a câştigat un renume prin lipsa de conflicte violente interne, în pofida caracterului multietnic al populaţiei ei. Ca urmare, în cadrul intenţiilor de realizare a unei Uniuni Europene, Bucovina a fost luată în considerare drept model de organizare a convieţuirii interetnice. Deşi flatantă, această idee mi se pare de fapt o iluzie. [...]

Am constatat acum, la începutul mileniului trei, că interesul pentru Bucovina a rămas tot atât de viu ca şi mai înainte, dovadă fiind studiile ce nu contenesc să apară iar şi iar.

Cuprinsul cărţii mele constă în cea mai mare parte din studii de istorie şi demografie a Bucovinei din perioada austriacă, publicate anterior, precum şi din comentarii la traducerile din limba germană ale unor lucrări fundamentale referitoare, cu o singură excepţie, la perioada de preluare a teritoriului Moldovei de Sus de către Casa de Habsburg. La ele se adaugă numeroase alte contribuţii originale"[14].

Dintre toate studiile şi articolele de mai sus, studiul *Bucovina în mileniul al treilea*, publicat mai întâi în 2001, ne interesează în mod special în economia comunicării prin câteva excerpte, legate intim de mesajul înalt al cărţii: „Trecerea în mileniul al treilea trezeşte în omul conştient teama pentru viitorul omenirii de pe pământul pe care trăieşte şi care începe să dea semne îngrijorătoare ale urmărilor răului pe care i l-a pricinuit.

Dacă îngustăm mai departe orizontul nostru, se iveşte întrebarea: Ce ne va aduce viitorul nouă, bucovinenilor, o mână de oameni de pe o fărâmă neînsemnată din univers, botezată Bucovina? Oare această denumire este mai mult decât un cuvânt magic, lipsit de corespondenţă cu realitatea, dar care-şi păstrează forţa sugestivă până în prezent? Merită ea să ne străduim să-i apărăm identitatea şi să încercăm să o transformăm într-un mic rai, pe cât este omeneşte posibil? Şi cine ne va lumina calea spre acest ţel?

[14] Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, p. 15, 16. Propusă să apară într-un tiraj de 1 000 de exemplare, cartea apare în cele din urmă într-un tiraj mic, de 186 de exemplare, şi se tipăreşte cu sprijinul Autorităţii Naţionale pentru Cercetare Ştiinţifică. Întregul tiraj este cumpărat de către autor şi distribuit unor instituţii şi personalităţi din ţară şi din străinătate direct şi cu sprijinul unor apropiaţi şi colaboratori.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Într-adevăr, Bucovina este un cuvânt magic. Oficial, ea nu mai există. Fragmentele ei, întrucâtva amplificate, au căpătat în Ucraina şi în România denumiri legate de capitalele lor. Şi, totuşi, oriunde în lume s-ar întâlni, oameni care trăiesc astăzi sau au trăit cândva, ei, părinţii sau moşii lor, în oricare parte a teritoriului Ţării de Sus a Moldovei, de orice neam sau limbă erau, se vor simţi legaţi între ei şi de pământul ei. [...]

Le doresc [...] cititorilor acestor rânduri şi, mai ales, generaţiei viitoare de bucovineni să reuşească să-şi creeze ei înşişi o existenţă paşnică, îndestulată şi în bună înţelegere, aşa cum se povesteşte că ar fi fost cândva în toată Bucovina, fără să aştepte să fie eliberaţi de Otto von Habsburg şi ca bisericile noastre dreptcredincioase să se hotărască să propovăduiască împreună tuturor păstoriţilor lor învăţătura iubirii între oameni a lui Iisus"[15].

Liantul preocupărilor consacrate centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici îl reprezintă sensul înalt al „modelului Grigorovici", aşa cum acesta este înţeles şi exprimat mai ales de către cei apropiaţi din generaţia care s-a format în preajma sa[16]. Sub semnul înalt al acestui model paideic[17], studiile şi articolele academicianului Radu Grigorovici, pe care „Analele Bucovinei" le publică într-un tom special, la centenarul naşterii sale, mai puţin cunoscute în cercuri mai largi din viaţa noastră ştiinţifică – *Wie kommt ein Physiker dazu, sich leidenschaftlich mit der Geschichte der Bukowina zu beschäftigen* [*Cum ajunge un fizician să se ocupe cu pasiune de istoria Bucovinei*], *Istoria şi cultura germanilor bucovineni. Bucovina – exemplu european de convieţuire interetnică*, *Relaţii culturale germano-române în Bucovina, Punţi peste bariere*, *Ce este şi cu ce scop practicăm cercetarea fundamentală*, *Teoria culorilor a lui Goethe* –, se disting, în viziunea noastră, prin câteva semnificaţii aparte: – ilustrează un model de cercetare ştiinţifică multidisciplinară, adevărat reper pentru cercetătorii de astăzi şi din generaţiile care ne vor urma; – comunică profesiunea de credinţă a unui intelectual cu o solidă cultură, deschisă generos spre universalitate, a unui om sensibil şi rafinat, care îşi mărturiseşte aproape ritualic dragostea pentru Bucovina sa mirabilă, surprinsă în concertul lumii din ultimele două veacuri. Elocvent, în acest sens, este articolul *Cum ajunge un fizician să se ocupe cu pasiune de istoria Bucovinei*, publicat postum în „Glasul Bucovinei", la Cernăuţi, o cuceritoare prelegere, susţinută în faţa „colaboratorilor apropiaţi şi prieteni", care îl vizitează acasă pe academicianul Radu Grigorovici, la 20 noiembrie 2001, la împlinirea vârstei de

[15] Publicat, pentru prima oară, în „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", Rădăuţi, anul VI, nr. 16–17, 2001, p. 1–2. Republicat în volumul *Bucovina între milenii. Studii şi documente*, p. 301–303. Fragmentele excerptate de noi se află, aici, la p. 301 şi 305.

[16] Vezi, printre altele: Athanasie Truţia, *Postfaţă* la volumul Radu Grigorovici, *Profesorul şi cursurile sale de optică restituite*, Craiova, Editura Alma, 2010, p. 459–469.

[17] Conf. Acad. Vladimir Trebici, *Academicianul Radu Grigorovici la vârsta de 85 [de] ani*, în „Analele Bucovinei", anul IV, nr. 1 (7), [ianuarie–iunie] 1997, p. 269–271; Acad. V. Ţopa, *Profesorul, cercetătorul şi savantul Radu Grigorovici la 85 de ani*, ibidem, p. 272–275.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

90 de ani. Prelegerea cuprinde şi câteva referiri valoroase, privind profilul cercetătorului din mileniul al treilea, dedicat plenar Bucovinei şi care s-ar individualiza prin o foarte bună cunoaştere a limbii germane şi a celorlalte, principale, limbi vorbite în Bucovina istorică, solidă cultură generală, excelentă pregătire în specialitate şi în disciplinele conexe, pasiune autentică pentru activitatea de cercetare, inteligenţă, spirit critic, predispoziţia pentru o permanentă documentare temeinică, profunzimea analizei şi originalitate în interpretare, căutare permanentă de idei novatoare, viziune largă asupra lucrurilor, ataşament faţă de valorile perene ale culturii naţionale şi ale culturii universale, optimism robust, înclinaţie funciară pentru frumosul din natură şi cel oglindit în varii discipline artistice (literatură, muzică, arhitectură, pictură, sculptură)[18].

Academicianul Radu Grigorovici, după cum l-am cunoscut noi, a fost preţuit şi respectat în Bucovina contemporană. Dincolo de sărbătorescul simpozioanelor, academicianul Radu Grigorovici a descurajat manifestările minoratului provincial: improvizaţia, festivismul şi patriotismul de paradă. Respingând constant interesul pentru sinecură, el a încurajat, în schimb, cercetarea ştiinţifică nepolitizată, despovărată de clişee şi stereotipuri, pronunţându-se ferm pentru promovarea tinerilor, pentru creşterile instituţionale organice, sănătoase şi pledând neobosit pentru dialogul sincer, înţelepciune, realism şi soluţii practice în rezolvarea problemelor din orice tip de activitate. Academicianul Radu Grigorovici a pledat mereu, neobosit, pentru o exprimare corectă, îngrijită în spaţiul public, dar şi în exprimarea cotidiană curentă. Într-o perioadă dificilă din viaţa instituţiei noastre, academicianul Radu Grigorovici a fost alături de noi, cercetătorii, cu exemplul său pilduitor şi sfatul înţelept. El este singurul care, ca un nobil şi generos risipitor, ne orientează activitatea de început spre forme instituţionale consacrate, viabile, precum seminarul intern. Într-o perioadă de bogată servitute, ca bucovinean vechi, autentic, el pledează mereu pentru promovarea adevărului în cercetarea ştiinţifică şi în viaţa instituţiei de la Rădăuţi, aflate mereu la „răscruce de vânturi", chiar şi atunci când adevărul nu ne este favorabil, amintindu-ne în această privinţă, dar şi în altele câteva, de Titu Maiorescu[19]. Când biblioteca Centrului pentru Studierea Problemelor Bucovinei, construcţie fragilă în infrastructura anilor de început, este în pericol, sub ameninţarea osândirii sale la mai vechiul statut de *bibliotheca prohibitorum*, el este singura personalitate care intervine energic, domolind elanuri distructive şi îndemnând la respectul cuvenit pentru instituţie şi buna rânduială a lucrurilor.

[18] Pentru mai multe informaţii, vezi „Glasul Bucovinei", revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul XVI, nr. 2 (62), aprilie–iunie 2009, p. 41–42, 45, dar şi celelalte interviuri publicate în volumul din 2006.

[19] Titu Maiorescu, *Critice*, I, Ediţie îngrijită de Domnica Filimon, Antologie şi repere istorico-literare de Mihai Dascăl, Bucureşti, Editura Minerva, Seria „Patrimoniu", 1984, p. 105–126, 412–420, 481–487.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

În 2007, când cercetătorii de la Rădăuți rămân timp de trei luni fără salarii, academicianul Radu Grigorovici este singurul care se interesează de soarta acestora și de proiectul instituției de la Rădăuți privind dezvoltarea sa durabilă. La începutul lunii mai 2007, el își trimite la Rădăuți întreaga îndemnizație de academician, pentru constituirea unui fond de sprijin umanitar, la nevoie, și acceptă, în cele din urmă, folosirea integrală a acestuia pentru informatizarea Institutului „Bucovina".

Venind dintr-un secol violent și bogat în atâtea nedreptăți, profesiunea de credință mărturisită de academicianul Radu Grigorovici este tonifiantă, stimulatoare pentru generațiile de cercetători de astăzi, lipsite de repere și de idealuri înalte: „Am învățat să nu fiu laș, să-mi spun părerile pe față, să cred în superioritatea democrației, în dreptate socială și într-o etică ce se apropie mult de cea creștină"[20].

La centenarul nașterii sale, în armonie cu motto-ul excerpat de noi dintr-un discurs al lui Eudoxiu Hurmuzachi (1812–1874), rostit în Dieta Bucovinei, în 1866, cuvântul academicianul Radu Grigorovici adresat bucovinenilor, în 5 septembrie 2001[21], luminând întreaga sa activitate științifică închinată Bucovinei, actual și la un deceniu de la elaborarea sa, ne îndeamnă amical „să profităm de noi învățăminte ale propriului nostru trecut, pentru a le folosi în viitor" în lucrarea necontenită de emancipare instituțională și a discursului istoriografic deopotrivă.

ANEXA 1

COMUNICATUL COMUN
al participanților la Sesiunea științifică internațională, organizată de Bukowina-Institut din Augsburg, Cernăuți, 30 septembrie – 4 octombrie 1993

Noi, participanții la prima conferință internațională la Cernăuți, consacrată problemelor privind transformările de conștiință (procese istorice, politice, sociale și culturale) în Bucovina, ne-am adunat pentru a confirma înțelegerea deplină a responsabilității pe care o purtăm în fața popoarelor noastre, ca și în fața lumii întregi, pentru a demonstra necesitatea unei analize profunde a trecutului nostru comun, cu scopul de a contura într-un mod civilizat viitorul nostru comun în Casa Europeană.

[20] Pentru mai multe informații lămuritoare privindu-l pe omul Radu Grigorovici, în raport cu vremea în care a trăit, vezi *Gânduri despre adevărul vieții și adevărul științei*, interviu realizat de prof. dr. Marin Aiftincă, publicat în volumul Acad. Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii și documente*, București, Editura Academiei Române, 2006, p. 21. Vezi și Dan H. Constantinescu, *Radu Grigorovici sau intelectualul*, în „Curierul de Fizică". Publicația Fundației „Horia Hulubei" și a Societății Române de Fizică, București, anul XX, nr. 1 (63), aprilie 2009, p. 1, 12–13.

[21] Documentul se publică, pentru prima oară, în săptămânalul „7 zile bucovinene", Rădăuți, anul II, nr. 52, 2001, p. 6, în cadrul documentarului *Destine și valori bucovinene*. Mesajul academicianului Radu Grigorovici, adresat participanților la Congresul Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, a fost citit, în 8 septembrie 2001, de către D. Vatamaniuc, a produs reacții, prin spiritul său critic și curajul de a-l exprima public, fie și sub formă de mesaj. Noi l-am reținut pentru claritate, realism, viziune și, mai ales, actualitatea sa, republicându-l în volumul *Bucovina istorică. Studii și documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, București, Editura Academiei Române, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii" (23), 2007, p. 593–596, într-un documentar intitulat sugestiv *Românii din Bucovina în reconstrucția societății civile*, p. 579–600.

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

Noi reprezentăm diferite state suverane, suntem diferiţi prin conştiinţa noastră şi cultură, însă, grupaţi fiind în baza *Convenţiei de la Helsinki*, nu vom întrerupe relaţiile, în pofida frontierelor hotărâte de însăşi soarta istoriei.

Frumuseţea Bucovinei este frumuseţea naturii şi a oamenilor ei, a măreţiei şi înţelepciunii lor spirituale, în varietatea culturilor etnice. Acest ţinut devenise un adevărat pământ al făgăduinţei pentru reprezentanţii diferitelor popoare, unde, ca într-un adevărat laborator experimental european, s-a format imaginea bucovineanului, bine cunoscută în lumea civilizată. Şi, cu toate că astăzi această imagine este esenţial deformată, departe de a fi romantică, ea ne obligă pe noi să regăsim adevăratele orientări istorice.

Primul rector al Universităţii din Cernăuţi, pe jumătate român, pe jumătate ucrainean, profesorul de limba germană Constantin Tomasciuc a spus: «Vai de acea naţiune care se teme de influenţa altei naţiuni, căci ea singură îşi pronunţă atunci sentinţa capitală». Suntem lipsiţi de o astfel de frică, mai mult chiar, noi suntem convinşi de necesitatea ajutorului şi a influenţei reciproce între popoarele noastre şi cultura lor, care vor contribui la procesul de formare a omului mileniului viitor.

Astăzi concepţiile noastre reînvie frumoasele tradiţii ale Bucovinei, care şi-au găsit expresia în hotărârea, devenită semnificativă pentru Europa, din 1910, despre înţelegerea reprezentanţilor diferitelor popoare care conviețuiesc în acest minunat ţinut. Să fim urmaşi demni ai strămoşilor noştri, să facem în faţa lumii zbuciumate paşii noştri unul către celălalt, să demonstrăm dorinţa noastră de a trăi în pace, colaborare şi înţelegere reciprocă.

Aşa să ne binecuvânteze Dumnezeu în toate căutările noastre comune ale adevărului care ne uneşte, în toate începuturile ce vor transforma ţările noastre în ţări democratice şi vor face popoarele noastre fericite, cetăţenii noştri mai apropiaţi!

Dr. Ortfried Kotzian, director executiv al Institutului „Bukowina" Augsburg (Germania)

Dr. Dimitrie Vatamaniuc, director al Centrului de Studii „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuţi (România)

Prof. univ. dr. Oleg Panciuk, director al Centrului Bucovinean de Cercetări Ştiinţifice de pe lângă Universitatea de Stat „I. Fedkovici" Cernăuţi (Ucraina)

(Vasile I. Schipor, *Centrul pentru Studierea Problemelor Bucovinei. Destinul unui proiect ştiinţific*, în „Analele Bucovinei", Bucureşti, anul X, nr. 2 (21) [iulie–decembrie] 2003, p. 373. Retipărit în volumul *Bucovina istorică. Studii şi documente*, Cuvânt-înainte de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (23), 2007, p. 64–65.)

ANEXA 2

DECLARAŢIA
participanţilor la Conferinţa Internaţională „Bucovina, 1775–1862. Aspecte politice, sociale, economice, culturale şi demografice", Rădăuţi, 31 mai – 3 iunie 1996

Reprezentanţii celor trei instituţii ştiinţifice de la Augsburg, Cernăuţi şi Rădăuţi, care se ocupă cu cercetarea istoriei şi culturii Bucovinei, constată că:

1) S-a confirmat în mod strălucit necesitatea cercetării ştiinţifice a Bucovinei în colaborare interdisciplinară şi internaţională.

2) A oferit posibilitatea unei discutări serioase a acestei problematici.

3) A constatat un acces diferenţiat al oamenilor de ştiinţă din ţările participante la diferitele surse istorice.

4) A ajuns la concluzia că astfel de simpozioane sunt necesare pentru cercetări ştiinţifice destinate unei colaborări internaţionale.

Conferinţa face următoarele propuneri:

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)

1) Conferinţele cu astfel de tematică să aibă loc la un interval de cel puţin doi ani, cu schimbul, în unul din cele trei oraşe – Rădăuţi, Cernăuţi şi Augsburg –, cu scopul de a realiza o apropiere a diferitelor puncte de vedere, precum şi publicaţii comune.

2) Tema şi locul manifestărilor vor fi fixate de fiecare dată prin discuţii în comun.

3) Cele trei instituţii vor lărgi, de asemenea, cooperarea lor prin schimbul regulat de cărţi, reviste şi alte surse.

4) În afară de acestea, ar fi de dorit ca cercetătorii să-şi însuşească un minimum de cunoştinţe în limbile de lucru (română, germană, ucraineană).

5) Se va căuta ca textele comunicărilor să fie înaintate din timp în cele trei limbi, în vederea discutării preliminare a punctelor de vedere contradictorii. În scopul acesta, oamenii de ştiinţă vor fi invitaţi cu câteva zile înaintea conferinţei respective.

Participanţii la conferinţă sunt convinşi că realizarea acestor măsuri va mări eficienţa conferinţelor în sensul unei îmbunătăţiri a relaţiilor dintre ţările noastre.

Rădăuţi, 3 iunie 1996. Ortfried Kotzian, Oleg Panciuc, D. Vatamaniuc

(D. Vatamaniuc, *Bucovina între Occident şi Orient. Studii şi documente*, Prefaţă de acad. Ştefan Ştefănescu, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (20), 2006, p. 45)

BDD-A32585 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:35 UTC)